

Robert Rozet, Direktor biblioteka Jad Vašema

Lične uspomene – prof. David Bankir

Od kada je David Bankir preminuo prošle nedelje, pokušavam da se setim našeg prvog susreta. Jasno se sećam kada me je on vozio iz Jad Vašema ranih osamdesetih kada smo obojica držali predavanja na nečemu što se tada zvalo Odeljenje za obrazovanje. Nisam siguran da li je to bilo leto 1981. kada sam tamo počinjao ili nešto kasnije. Sećam da je tada David uveliko radio na svom doktoratu dok sam ja bio na samom početku. Sećam se jasno da je završio svoj doktorat 1983, ali me kopka osećanje da smo se možda sreli mnogo ranije, verovatno 1978. na početku mog magistarskog na Institutu za savremenu istoriju jevrejskog naroda. Ali ne mogu prizvati tačno to sećanje.

Davida sam počeo upoznavati bolje početkom devedesetih kad me je ponudio da zajedno predajemo u Školi za inostrane studente na Hebrejskom univerzitetu. Vodio je kurs koji je uključivao predavanja kao i zatvorenije vežbe sa radom na dokumentima. Zamolio me je da držim nedeljne sesije rada sa dokumentima, i zajedno smo sastavili skriptu sa izvorima.

Svako ko je poznao Davida zna da nije bio samo briljantan um i da je imao i izvrstan smisao za humor, nego i to da je uvek bio svoj, nikad hvalisav ili pompozan. Mislim da mu je teško padalo da nosi sako i kravatu, kada je to situacija nalagala. Bio je direktan, a kada se radilo o intelektualnoj iskrenosti, rigorozan.

Veoma sam se divio Davidovom intelektu. Sećam se konferencije u Jad Vašemu, kada je odgovorio na pitanja navodeći komentare na marginama koje je video na dokumentu u Public Records Office u Londonu. Ono što je bilo zadivljujuće je to da taj dokument nije imao direktne veze sa njegovim istraživanjima, ali ga je zapazio dok je prečešljavao drugi materijal. Sumnjam da je ikada spomenuo taj dokument u svojim spisima, ali ga se sećao u potpunosti. Kao naučnik David je bio otvoren za nove ideje, ali su morale biti dobro utemeljene. Nije imao strpljenja za lošu nauku i ponekad je to jasno stavljao do znanja svojim komentarima i pitanjima nakon prezentacije na Institutu.

Iako sam dosta naučio od učešća na brojnim konferencijama, simpozijumima i razmenama sa Davidom, ostaje jedna oblast u kojoj se nismo slagali. David je bio „čovek od dokumenata“. Voleo je tradicionalnu dokumentaciju i verovao je da svedočenja i memoari nisu pouzdani izvori za istorijska istraživanja. Iz mog ugla, svedočenja i memoari su izuzetno važni izvori, iako sa izvesnim nedostacima, za mnoge istorijske podatke. Iako se nismo slagali, izrazio je interes i dao mi podršku za istraživanja koja se u velikoj meri oslanjaju na svedočenja iz „prve ruke“. Veoma mi je žao što neće čitati moju novu knjigu o prinudnom radu mađarskih Jevreja na Istočnom frontu, jer je između ostalog pomoć koju mi je on dao kroz Tauber fond na Institutu omogućio istraživanje.

Davidov doprinos na polju nauke o holokaustu je veliki. Kada se pojavila njegova knjiga *Nemci i Konačno rešenje* 1992. godine postala je obavezno štivo za svakog ko se bavi ovom oblašću. Čak i danas, 18 godina kasnije, ona je najbolja monografija na tu temu.

Mislim da je jedna od najbitnijih stvari koje je David uradio na Institutu bilo preuzimanje izazova organizacije i prezentovanja bazičnih informacija o holokaustu. On nije uvek bio pokretač ideja, ali je video koliko je važno imati tačne i sažete informacije o getima, logorima i mestima zločina. Shvatio je važnost preciziranja lokacija – geografije - holokausta. Njegov veliki doprinos je u tome što nije samo shvatio da ta stvar mora da se uradi, nego je inicirao i propratio tekuće projekte.

Još jedna inovacija na Institutu za vreme njegovog mandata je tekuća razmena između naših mladih naučnika i kolega iz celog sveta. Imati mogućnost da se čuju mladi naučnici iz celog sveta nije bitno samo zbog razmene informacija, nego je za nas vrlo važno da saznamo šta se istražuje i na koji način. To je podjednako važno i da bi se obezbedio način kako bi sve ono što Jad Vašem ima da ponudi ponudilo istraživačima iz inostranstva. Na kraju, razmena daje i vrlo koristan nusprodukt - lični odnosi između naših ljudi i dolazećih kolega iz celog sveta.

Kada se David razboleo bilo je teško pronaći pravi način da se izrazi briga a da ga se ne optereti. Počeo sam često da dolazim u njegovu kancelariju pričajući mu najnovije viceve, znajući da je bio dobra publika za šalu; često bi mi uzvratio istom merom. Kako su godine prolazile a njegovo zdravlje bivalo loše, kao što svi znamo, on je nastavljao sa radom. Pošto sam ga jedno vreme vozio do kuće i tokom vožnje smo imali vremena za neobavezne razgovore, oslobodio sam se bio da razgovaram s njim o njegovom zdravstvenom stanju. Bio je iskren, ali nije previše voleo da se bavi svojim lošim zdravljem.

Kao i svi koje znam u Jad Vašemu divio sam se načinu na koji se nosio sa svojom bolešću. Tako se viteški borio da se činilo da neće podleći. Jutro nakon što je izgubio svest, neko me je pitao se za njega, sa obzirom na to da se nije pojavio na to jutro na promociji nove knjige Tuvije Frilinga. Ne znajući šta se desilo, odgovorio sam da je njegovo stanje promenljivo i da pretpostavljam da će se uskoro vratiti. Čak i kada sam kasnije istog dana čuo da je u komi, protivno razumu, duboko u sebi osećao sam da će se vratiti. Naravno, to se nije desilo. Čak i nedelju dana nakon što je otišao, morao sam se kontrolisati da ne upadnem u njegovu kancelariju i pitam ga kako je. Siguran sam da nisam jedini kome David veoma nedostaje i da ćemo još dugo osećati njegovo prisustvo u hodnicima Jad Vašema i u svojim srcima. Neka je blagosloven njegov spomen.

Sreda, 3. mart 2010. godine